

УДК 811.111'373

DOI <https://doi.org/10.32782/2522-4077-2023-206-16>

ІЄРАРХІЯ ЛЕКСИКИ ДВЕРНОГО БІЗНЕСУ (НА МАТЕРІАЛІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ)

HIERARCHY OF DOOR BUSINESS VOCABULARY (BASED ON THE ENGLISH LANGUAGE)

Панченко О.І.,*orcid.org/0000-0003-2217-5613**доктор філологічних наук, професор,
завідувач кафедри перекладу та лінгвістичної підготовки іноземців
Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара***Корсун А.А.,***orcid.org/0009-0001-9823-3448**магістрант кафедри перекладу та лінгвістичної підготовки іноземців
Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара*

Ієрархічний розподіл лексики має важливу роль для роботи з нею, спрощуючи їх пошук та навігацію, об'єднуючи слова за схожими ознаками. Класифікування лексики дверного бізнесу з погляду лінгвістики ще не було докладно висвітлено в лінгвістичній літературі. Мета дослідження полягає у створенні лексико-семантичної класифікації англійської лексики на позначення дверей та їх різновидів.

Групи дверної лексики є ієрархічною системою за рівнем складності, від загальноживаних слів до складних професіоналізмів, які потребують додаткового пояснення та зрозумілі лише у певному контексті. Поділ дверної лексики на певні категорії починається з поділу на зовнішні та внутрішні типи дверей (парадні, задні, та гаражні двері першої категорії й міжкімнатні та декоративні – другої). Ця лексика є загальноживаною й також може використовуватись у переносному значенні, ідіомах.

Лексику категорії дизайну використовують у сферах бізнесу та виробництва. Ця група складається як із загальноживаних слів, так і професіоналізмів, створених на позначення понять, притаманних сфері дверного виробництва. Ця категорія складає основну частину ієрархічного поділу і є важливою частиною у маркетингу та найменуванні специфічного дизайну продукту. Лексика структури дверей за її формуванням складається загалом із професіоналізмів, значну частину яких можна сплутати із загальними словами або термінологією інших сфер діяльності. Її використовують у виробництві або обслуговуванні продукту. Деякі частини (замки) можуть мати свою парадигматичну систему та використовуватись поза дверною лексикою, тому контекст використання термінології має велике значення. Хоча термінологія структури дверей має слова, запозичені із нейтрального лексичного шару, саме концепти, на які вони вказують, є особливими для професійної лексики.

Всі три категорії можуть розглядатись як окремо, так і в поєднанні між собою. Кінцевий результат ієрархічного впорядкування можна спостерігати на сайтах інтернет магазинів, каталогах та інших ресурсах з оглядом на дверну продукцію. Вивчення дверної лексики допомагає краще розрізнити її під час комунікації та уникати «хибних друзів» у перекладі.

Ключові слова: лексика, професіоналізм, термін, класифікація, ієрархічна система.

Hierarchical distribution of vocabulary plays an important role in working with it, simplifying their search and navigation, combining words by similar features. The classification of door business vocabulary from the point of view of linguistics has not yet been deeply covered in linguistic literature. The purpose of the study is to create a lexical-semantic classification of the English vocabulary for doors and their varieties.

Door vocabulary groups are a hierarchical system based on the level of complexity, from common words to complex professionalisms that require additional explanation and are understood only in a certain context. The division of the door vocabulary into certain categories begins with the division into external and internal types of doors (front, back, and garage doors of the first category and interior and decorative doors of the second category). This vocabulary is commonly used and can also be used figuratively as idioms.

The vocabulary of the design category is used in business and production. This group consists of both commonly used words and professionalisms created to denote concepts inherent in the field of door manufacturing. This category forms the main part of the hierarchical division and is an important part in marketing and naming a specific product design. The lexicon of the structure of the door, according to its formation, consists in general of professionalisms, a significant part of which can be confused with general words or terminology of other spheres of activity. It is used in the production or service of the product. Some parts (locks) may have their own paradigmatic system and be used outside the door vocabulary, so the context of using the terminology is of great importance. Although the terminology of the door structure has words borrowed from the neutral lexical layer, the very concepts they indicate are specific to the professional vocabulary.

All three categories can be considered both separately and in combination with each other. The final result of the hierarchical arrangement can be observed on the websites of online stores, catalogs and other resources with an overview of door products. Studying door vocabulary helps to better distinguish it during communication and avoid 'false friends' in translation.

Key words: vocabulary, professionalism, term, classification, hierarchy system.

Постановка проблеми. Ієрархічний розподіл лексики має важливу роль для роботи з нею, спрощуючи їх пошук та навігацію, об'єднуючи слова за схожими ознаками. Певні лексичні групи доцільно поділяти на декілька рівнів підгруп, у яких загальне явище вказує на поняття, що є його частиною або спорідненість між ними. Створена система надає детальний опис менших одиниць та виокремлює їх за схожими та відмінними ознаками. Як наслідок такого процесу лексика стає ієрархічною системою. Лексика, що позначає двері та їх елементи, є надзвичайно різноманітною, а її дослідження уявляється особливо актуальним у зв'язку з необхідністю відбудови України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наявні роботи, дотичні до теми нашого дослідження, пов'язані з проблемами аналізу професійної лексики та термінології (О. Гриш [1], І. Ковалик [3], І. Ковтун [4], А. Крижанівська [5], З. Мацюк [6], Б. Шуневич [8], W. Nash [13], D. Olive [15]), а також це спеціальні видання, що стосуються безпосередньо вокабуляру на позначення дверей та їх різновидів (див. [2; 7; 9–12; 14]). Але наскільки нам відомо, класифікування лексики дверного бізнесу з погляду лінгвістики ще не було докладно висвітлено.

Мета дослідження полягає у створенні лексико-семантичної класифікації англійської лексики на позначення дверей та їх різновидів.

Виклад основного матеріалу. Дверна лексика у виробництві та бізнесі організована за групами, кожна з яких може мати ще більший поділ. Кожну з цих груп варто оглянути та встановити особливості їх практичного використання. Залежно від розташування дверей у будівлі вони поділяються на два види: *internal* (внутрішні) та *external* (зовнішні). Перші розташовані всередині будинку та слугують для надання доступу між кімнатами. Зовнішні двері, вхідні або парадні, повинні бути надійним захистом від великої кількості небезпек або незручностей. Ці два види дверей мають різні особливості під час вибору матеріалу та виробництва.

Door performance requirements є окремою лексичною категорією термінів, за якою виконується оцінка ефективності дверей. 'Carpentry and Joinery' [9] Пітера Бретта виділяє сім основних характеристик дверей, які варто оглянути:

Weather protection. 'These may be exposed to wind, rain, snow, sunlight and the extremes of temperature and must provide the same degree of weather protection as the remainder of a building'. Захист від погодних умов (*weather protection*) означає, що матеріал та структура дверей здатна протидіяти впливу вітрів, дощу, температур тощо (*weather exposure*).

Fire resistance. У разі надзвичайної ситуації, двері з протипожежним покриттям можуть захистити кімнату від вогню та/або диму. В англійській мові також використовується термін *fireproof door*.

Sound and thermal insulation. Звуко- та теплоізоляція – властивість дверей, що залежить від матеріалу та обробки дверного полотна. Цільний матеріал, подвійне скління (*double glazing*), та обробка від протягів (*drought stripping*) відіграють велику роль у їх ефективності.

Security. Безпека – загальний термін для позначення властивості протидіяти пошкодженням або незаконному проникненню. Металеве полотно, конструкція замка та коробки важливі як для вхідних, так і для міжкімнатних дверей.

Privacy. Забезпечення приватності – це характеристика, що вказує на звукоізоляцію та видимість кімнати. Скляні двері (*glazed door*) з тонкого полотна та широкими прорізами не вважаються приватними, тому що вони дають змогу бачити та чути, що відбувається в кімнаті.

Ease of operation. Простота експлуатації характеризує легкість використання дверей. На це впливає форма, вага та вид дверної ручки.

Durability. Надійність дверей. Конструкція повинна відповідати стандартам виробництва та залишатися цілою протягом тривалого проміжку часу.

Зовнішні двері мають декілька призначень та поділяються на вхідні (*Front door*), чорний вхід (*back door*) та гаражні двері (*garage door*). *Front door* (вхідні або парадні двері) – є обличчям будівлі та, як правило, розташовані в сторону дороги. Вони мають баланс між безпекою та дизайном – велика вага, щільні протяги, цільне металеве або укріплене дерев'яне полотно, оброблений лаком або фарбою матеріал та декоративні вирізані форми. *Back door* (чорний вхід) – це двері, що мають вихід у задню частину вулиці та непомітні для перехожих. Вони відіграють важливу роль як запасний вихід у разі неможливості покинути будівлю з головного виходу. Також мають термін *fire door* (пожежний вихід). Ці двері не дають вогню розповсюджуватись далі. У приватних будинках також відомий підвид *yard door* (двері у задній двір), що зазвичай мають меншу надійність, ніж парадні двері. *Garage door* – гаражні двері або ворота. Їх розмір залежить від транспорту; петлі чи роликівий механізм можуть бути розташовані на стелі; полотно виготовляють як цілісним, так і поділеним на секції для збереження вільного простору в гаражі. Гаражні двері зроблені з металу, що надійно зберігають авто від викрадення. *Internal doors* – внутрішні двері будівлі. Вони мають велику перевагу над зовнішніми у дизайні та різноманітності структури.

Дизайн дверей та лексика, що його описує. Ця група поділяється на три підгрупи, які взаємодіють між собою для визначення конкретного виду дверей, потрібних для клієнта. У дверному бізнесі важливо брати до уваги матеріал полотна, колір та тип дверей. Остання підгрупа має свою специфічну лексику, яка не завжди використовується у повсякденному житті. Для розуміння їх використання у мовленні варто оглянути деякі одиниці та їх семантичне значення у парадигмі дверей, наприклад.

Overhead door – верхні двері. Їх назва походить від положення петель, на яких вони прикріплені. Не займаючи багато місця у приміщенні, вони мають велике практичне значення на фабриках, цехах та гаражах. Їх опис залежить від того, яку характеристику виробник вважає за потрібне виокремити, тому всі визначення, хоча й частково, але правильні. «An overhead door is a residential panel door that moves overhead your opening on a track when you raise it» – опис вказує на практичні якості дверей; «...a door that rotates on a horizontal axis and is supported horizontally when open» [12] – опис відрізняється механізмом, що дає змогу повертати панель угору, замість підймання по доріжці; «Overhead door. This is a door made of a number of wide steel panels joined together horizontally. They are fitted into vertical guides at either end which allow them to slide up and down. The panels enable the door to bend in a curved track above the opening. The door can be pulled up this track, or allowed to slide down it, using hand chains, or a motor, or both, to open and shut the door» [12] – визначення докладніше описує конструкцію та звертає увагу на різноманітність рушійних механізмів.

Sliding door – розсувні двері. Замість петель використовують стулки, по яких двері «ковзають» на колесах. «Sliding doors are exterior doors used on the back or side of the house, usually opening onto a patio or a deck. But sliding doors can find their way onto the interior of the house in closets, utility rooms or pantries. They move on a track as you push them open so they don't protrude

on space at all» [11] – це визначення вказує на практичне значення, можливість встановлення як зовнішніх, так і міжкімнатних варіантів.

Окрему підгрупу складають складні двері, *folding doors*. Їх поділ залежить від кількості секцій, з яких складаються полотна: «Closets may have *bi-fold doors*, which are really two doors hinged together... The builder may use special *accordion or sliding doors* for closets. An *accordion door* has a series of hinged vertical components, made of material like vinyl, that typically fold open and close on rollers along an overhead track like an accordion» [15, с. 81].

Ієрархічність дверної лексики зумовлена потребою конкретизації кожного товару задля зручності вибору. Кінцевий продукт може мати назву з декількох слів, вказуючи на певну характеристику з кожної підгрупи, наприклад: *White Framed* (дверна коробка білого кольору) *Mirror* (дизайн) *Bypass* (рухомий механізм) *Steel* (матеріал) *Sliding* (тип дверей) *Door*; *Whitewood* (колір) *Vinyl Panel* (матеріал дверної панелі) *Bypass* (рухомий механізм).

Найменування продукту українською мовою має незначні зміни, але також слідує подібному процесу: «*Міжкімнатні двері шпон Квадрат ДНТ* – це шпоновані двері українського виробництва тм ‘Оміс’ (м. Харків). Покриття дверей – натуральний шпон дуба (колір – ДНТ) або фін лайн шпон (колір горіх FL або вибілений дуб FL). Колекція Стиль – серія дверей у стилі Ні-Tech у кольорі венге, вибілений дуб, FL Горіх та дуб натуральний тонований» [7]. Не існує певного порядку використання характеристик в назвах. Кількість та порядок префіксів встановлюється виробником або власником бізнес підприємства. Зазвичай першим виступає та характеристика, на якій робиться акцент. Попри це, найбільше уваги приділяється саме дизайну дверей. Назва *Crosslines Door Glass*, наприклад, зосереджує увагу на дизайні застаклених стулчастих дверей. Терміни, як *Mohave*, *Monterey*, *Crosslines*, *Waterside* є назвами обробки та декорування скляної панелі дверей.

Дверна лексика категорії дизайну призначена характеризувати практичні та естетичні якості дверей, внаслідок чого термінологія складається з асоціативних слів та приставок. Ця лексика у сфері бізнесу відіграє роль основного ієрархічного ланцюга, спрощуючи передачу інформації за допомогою термінів замість опису характеристик.

Структура дверей. Категорія структури дверей вказує на частини, що можуть існувати поза системою дверної лексики. Замки можна використовувати для різних видів контейнерів, панелі є фундаментальною сировиною для інших виробів, коробка (первинне значення *frame* «рамка») вказує на отвір у стіні або початковий етап конструкції, ручка є окремим механізмом, який можна замінити незалежно від дизайну дверей. Ця категорія охоплює професіоналізми, тобто слова, які походять з інших стилів мовлення або сфер діяльності. Наприклад, *frame* набуває різних значень у поєднанні зі словами інших груп лексики: *Door frame* (дверна лексика), *window frame* (віконна лексика), *construction frame* (архітектурна лексика), *framework* (універсальне визначення ідеї структури). Щоб відрізнити загальноживані слова від професіоналізмів, варто звертати увагу на контекст тексту та концепт, на який вказує термін. «*Lever Door Handles* – Also often referred to as door levers, lever door handles are by far the most common type you’ll find used in interior doors, both in commercial and residential properties. This sub-category of door handles can also be broken down into those that come with a rose and others that come with a backplate» [13].

Дверна лексика містить терміни, які складаються із пояснювальних слів-приставок. Професіоналізм має скорочений вигляд (замість *Lever Door Handles* можна використовувати *door levers*). Маючи контекст поданого поняття, *lever door handle* як професіоналізм дверної лексики вказує на конкретну ідею, що не відповідає іншим реаліям. Іншими словами, скорочений варіант *door lever* не відповідає поняттю *wall lever*, бо у першому випадку важіль не тільки рухає механізм, він є частиною дверей, дає їй змогу рухатись, рухається разом з нею та відіграє роль ручки, за допомогою якої людина використовує безпосередньо саму конструкцію.

Висновки. Виробництво дверей та торгівля ними має складну лексичну систему, яку використовують для комунікації не тільки робочим персоналом, але й споживачем. Для спрощення використання цієї лексики її поділено на категорії та підгрупи. Ці групи утворюють ієрархічну систему за рівнем складності, від загальноживаних слів до складних професіоналізмів, які потребують додаткового пояснення та зрозумілі лише у певному контексті.

Зовнішні та внутрішні типи дверей є початковими гілками впорядкування. З них починається поділ дверної лексики на певні категорії. Широко використовувани також поняття парадні, задні, та гаражні двері першої категорії й міжкімнатні та декоративні – другої. Ці групи позначають призначення дверей, тобто, де та яку функцію вони виконують у будівлі. Ця лексика є загальноживаною й також може використовуватись у переносному значенні, ідіомах.

Лексику категорії дизайну зазвичай використовують у сферах бізнесу, та виробництва. Завдяки їй клієнт та виробник можуть відтворити продукт якомога близький до бажаного результату. Ця група складається як із загальноживаних слів, так і професіоналізмів, створених на позначення понять, унікальних для сфери дверного виробництва. Колір та матеріал вважають поняттями, що використовують або у сфері масового виробництва, або у повсякденному житті. З іншого боку, типи дверей мають більший внесок у дверну лексику й використовуються вужчим професійним колом. Тому певна термінологія потребує додаткового тлумачення. Ця категорія складає собою основну частину ієрархічного поділу і є важливою частиною у маркетингу та найменуванні специфічного дизайну продукту. З їх допомогою опис основних якостей дверей можливо вмістити у їх назву.

Лексика структури дверей за її формуванням складається загалом із професіоналізмів, значну частину яких можна сплутати із загальними словами або термінологією інших сфер діяльності. Її використовують у виробництві або обслуговуванні продукту, приділяючи увагу частинам дверей та їх (частин) видам. Деякі частини, наприклад замки, можуть мати свою парадигматичну систему та використовуватись поза дверною лексикою, тому контекст використання термінології має велике значення. Хоча термінологія структури дверей має слова, запозичені із нейтрального лексичного шару, саме концепти, на які вони вказують, є особливими для професійної лексики. Тобто слова *петля* та *полотно* слугуватимуть професіоналізмами тільки у випадку, коли вони вказують саме на частини дверної структури.

Всі категорії можуть розглядатись як окремо, так і в поєднанні між собою. Кінцевий результат ієрархічного впорядкування можна спостерігати на сайтах інтернет магазинів, каталогах та інших ресурсах з оглядом на дверну продукцію. Більшість моделей дверей мають специфічний метод найменування. Хоча вони переважно відрізняються залежно від джерела інформації, принцип залишається один: категорія призначення (зовнішні, внутрішні двері), категорія дизайну (розсувні заскленні двері, темний дуб) та конструкція (подвійне полотно, дверна коробка з добором, ручка з замком тощо). Підприємці змінюють довжину опису та порядок слів залежно від головних характеристик, на які клієнту варто звернути увагу, або в яких виробник має спеціальність.

Вивчення дверної лексики допомагає краще розрізнити її під час комунікації та уникати «хибних друзів» у перекладі. Її поширене використання у повсякденному житті також висвітлює проблематику використання професіоналізмів у різних сферах життя.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Гриш О.Д. Терміносистема та її складники (на матеріалі англійської термінології нафтогазової промисловості). *Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки*. Серія «Термінознавство». 2010. № 9. С. 347–349.
2. Камінський Ю. Як вибрати хороші входні металеві двері. *Добрий Господар*, 2018. URL: <https://isu.org.ua/yak-vybraty-horoshi-vhidni-metalevi-dveri-konstruktsiyi-materialy-zahysni-vlastyivosti/>.

3. Ковалик І.І. Логіко-лінгвістична концепція технічної термінології у слов'янських мовах. *Вісник Львівського ун-та. Серія Філологія* Львів, 1969. № 6. С. 6–10.
4. Ковтун І.І. Терміни та професіоналізми у правоохоронній сфері. *Лінгвістичні дослідження : зб. наук. пр. ХНПУ*. Харків : ХНПУ ім. Г. С. Сковороди. Харків, 2010. Вип. 29. С. 64–72.
5. Крижанівська А. Як відрізнити термін від нетерміна. *Культура слова*. 1984. Вип. 27. С. 63–69.
6. Мацюк З.О. Українська мова професійного спілкування : навч. посібник для студ. вищ. навч. закл. 3-тє вид. Київ : Каравела, 2009. 351 с.
7. Межкомнатные двери Квадрат ДНТ Омис, Dveri Sale, URL: <https://www.dverisale.com.ua/shop/proizvoditeli/mezhkomnatnye-proizvoditeli/dveri-omis/kvadrat-dnt>.
8. Шуневич Б. Методика виявлення та дослідження термінології з дистанційного навчання та робототехніки. *Українська термінологія і сучасність : збірник наукових праць*. Київ, 1998. С. 256–260.
9. Brett P. Carpentry and Joinery. Nelson Thornes, 2004. 464 p.
10. Henry A. G. Dwelling house construction, Cambridge, MIT Press, 1971. 396 p.
11. Hume doors and timber, Door jargon – what do these commonly used terms mean, 2018. URL: <https://www.humedoors.com.au/blog/door-jargon-what-do-these-commonly-used-terms-mean/>.
12. Kilpatrick J. A. Understanding house construction, Washington, DC : Home Builder Press, National Association of Home Builders, 1993. 120 p.
13. Nash W. Jargon: its uses and abuses. Wiley-Blackwell, 1993. 224 p.
14. Riley M. Construction technology. 1, House construction, Basingstoke, New York, Palgrave Macmillan, 2008. 342 p.
15. Olive D. A Devil's Dictionary of Business Jargon, Key Porter Books, 2002. 199 p.